AIKUISLUKIOLIITTO

Sivistysvaliokunnalle

siv@eduskunta.fi

Asia: Lausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle oppivelvollisuuslain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi

Viite: HE 213/2026 vp

Aikuislukioliitto ry:n lausunto

Aikuislukioliitto ry kiittää mahdollisuudesta lausua hallituksen esityksestä eduskunnalle oppivelvollisuuslain ja siihen liittyvien lakien muuttamisesta. Aikuislukioliittoon kuuluu aikuislukioiden ja -linjojen ylläpitäjiä, Aikuislukioiden Rehtorit AiRe ry sekä Aikuislukioiden opettajat AIO ry.

Yhdistyksemme pitää lakiesityksessä esiteltyjä ehdotuksia käsillä oleviin lakeihin tehtävistä muutoksista perusteltuina ja nykytilannetta selkeyttävinä. Lakiesitykseen sisältyy lukuisia pienimuotoisempia säännösten täsmennysehdotuksia ja tarkennuksia, joita pidämme pääsääntöisesti hyvin perusteltuina.

Ehdotetut muutokset tukevat oppivelvollisten opiskelijoiden sivistyksellisten oikeuksien toteutumista ja parantavat heidän mahdollisuuksiaan oppivelvollisuuden suorittamiseen.

Katsomme, että lausuntopalautteen perusteella varsinaiseen lakiesitykseen tehdyt täsmennykset (esim. oppivelvollisten ensisijaisuutta koskevan sääntelyn rajaaminen valtakunnallisiin hakumenettelyihin sekä lukiokoulutuksessa vain nuorten oppimäärän mukaiseen koulutukseen) ovat perusteltuja ja hyödyllisiä.

Esitämme kommenttimme alla laki- ja pykäläkohtaisesti.

Huomioita oppivelvollisuuslakiin liittyvistä muutosehdotuksista

4 § ja 5 § sekä 14 §. Oppivelvollisuuden suorittaminen perusopetuksen suorittamisvelvollisuuden jälkeen (työpajatoiminta)

Yhdistyksemme pitää oppivelvollisten kannalta hyödyllisenä erillisten säännösten lisäämistä lain 4. ja 5. pykälään siitä, että oppivelvollisuuteen kuuluvaa koulutusta voisi suorittaa myös työpajatoimintana, aikana ennen kuin asuinkunta osoittaa oppivelvolliselle opiskelupaikan. Kyseisiin pykäliin ehdotettu muutos ja 14 §:ään tehtävä lisäys selkeyttävät olemassa olevaa käytäntöä.

Tarkoituksena on, että kahden kuukauden työpajajakson jälkeen oppivelvollinen joko saisi opiskelupaikan tai hänelle osoitettaisiin opiskelupaikka tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta tai työhön ja itsenäiseen elämään valmentavasta koulutuksesta.

Katsomme, että ehdotetut täydennykset lisäävät perusopetuksen päättymisen jälkeen vailla opiskelupaikkaa olevien nuorten vaihtoehtoja suorittaa oppivelvollisuutta ja voivat auttaa heitä vahvistamaan valmiuksiaan oppivelvollisuuden suorittamiseen.

Electronically signed / Sähköisesti allekirjoitettu / Elektroniskt signerats / Elektronisk signert / Elektronisk underskrevet
https://sign.visma.net/fi/document-check/f2a9a0e8-12ab-4edf-8a7d-5d64b94a87ee
visma sign
www.vismasign.com

7 §. Oppivelvollisuuden suorittamisen keskeyttäminen (ulkomailla suoritettavat opinnot)

Esitetty tarkennus ulkomailla suoritettavista opinnoista on selkeä ja poistaa säännökseen liittyneen tulkinnallisuuden.

16 §. Oikeus maksuttomaan koulutukseen (ns. kaksois- ja kolmoistutkinnot)

Kyseiseen pykälään ehdotettu täydennys on tarpeellinen ja poistaa lainkohtaan liittyneen epäselvyyden siitä, voidaanko myös ns. kaksois- ja kolmoistutkinto (ammatillinen koulutus ja ylioppilastutkinto tai ammatillinen koulutus, lukion oppimäärä ja ylioppilastutkinto) suorittaa maksutta. Esitetty muutos parantaa ko. koulutusta suorittavien opiskelijoiden asemaa.

19 §. Majoituskorvaus oppivelvolliselle

Pidämme esitettyä laajennusta kannatettavana. Ehdotetun muutoksen voi odottaa lisäävän opiskelijoiden yhdenvertaisuutta, parantavan korvausten piiriin tulevien opiskelijoiden ja heidän perheidensä taloudellista asemaa ja vahvistavan kohderyhmän mahdollisuuksia suorittaa oppivelvollisuutta.

Huomioita tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta annettuun lakiin liittyvistä muutosehdotuksista

4 §. Järjestämisluvan myöntäminen

Ehdotettu valtionkouluja koskeva täsmennys on perusteltu ja kannatettava.

9 §. Hakeutuminen ja hakumenettelyt

Pykälän 2 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että siinä säädettäisiin lisäksi velvollisuudesta ottaa oppivelvolliset hakijat ensisijaisesti opiskelijoiksi tutkintokoulutukseen valmentavaan koulutukseen, kuitenkin niin, että ko. ensisijaisuus koskisi vain valtakunnallisia hakumenettelyjä (yhteishakua). Vastaava muutos esitetään tehtäväksi ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 39 §:ään ja nuorten lukiokoulutuksen osalta lukiolain 22 §:ään.

Kyseisiin lainkohtiin tehtävillä muutoksilla pyritään jokaiselle perusopetuksen päättäneelle oppivelvolliselle varmistamaan koulutuspaikka.

Pidämme muutosehdotusta nuorten hakijoiden osalta kannatettavana. Muutoksella voidaan edistää oppivelvollisuuden laajentamisen keskeisiä tavoitteita, kaventaa oppimiseroja ja kasvattaa koulutuksellista tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta.

Hyvää on myös täsmennyksenä esitetty rajaus siitä, että ehdotettu muutos ei koskisi jatkuvaa hakua.

Esitetyn muutoksen vaikutukset voivat em. rajauksesta huolimatta kuitenkin olla negatiivisia esim. niiden tukea tarvitsevien ja/tai vieraskielisten hakijoiden osalta, jotka ovat täyttäneet 18 vuotta juuri ennen pyrkimistään TUVA- tai toisen asteen koulutukseen ja joille ei ole tarjolla mahdollisuutta perustaitojen vahvistamiseen aikuisten perusopetuksessa.

Ehdotetun muutoksen voi myös katsoa heikentävän mm. aikuisten perusopetuksesta päättötodistuksen saaneiden opiskelijoiden mahdollisuuksia päästä itseään kiinnostavalle alalle. Tässä ryhmässä on paljon oppivelvollisuusikäisinä maahan muuttaneita, joiden määrä aikuisten

Electronically signed / Sähköisesti allekirjoitettu / Elektroniskt signerats / Elektronisk signert / Elektronisk underskrevet
https://sign.visma.net/fi/document-check/f2a9a0e8-12ab-4edf-8a7d-5d64b94a87ee
visma sign
www.vismasign.com

perusopetuksessa on kasvanut, kuten lakiesityksessä todetaan. Kaikilla ammatillisen koulutuksen aloilla ei ole jatkuvaa hakua, vaan opiskelupaikat täyttyvät yhteishaussa.

Vaikka oppivelvollisten ensisijaisuus opiskelijavalinnoissa on ymmärrettävä tavoite, se ei saisi heikentää niiden hakijoiden mahdollisuuksia, joilla ei ole ollut mahdollisuutta suorittaa peruskoulua loppuun oppivelvollisuusikäisenä asuinmaan vaihtumisen takia, tai joilla on ollut muusta syystä tarvetta aikuisten perusopetukselle.

Tutkintokoulutukseen valmentava koulutus on odotetusti osoittautunut tarpeelliseksi ja hyvin toimivaksi koulutukseksi aikuisopiskelijoille, jotka muodostavat tällä hetkellä noin 40 prosenttia kyseiseen koulutukseen osallistuvista. Olisi hyödyllistä, jos uudistuksen yhteydessä voitaisiin varmistaa se, että koulutuksen järjestäjien alueellisilla verkostoilla olisi jatkossa tarjota riittävä määrä kyseisen koulutuksen aloituspaikkoja oppivelvollisten ohella myös aikuisopiskelijoille.

11 §. Koulutuksen laajuus ja muodostuminen

Nykymuodossaan kyseinen säännös ei tunnista koulutuksen osien pakollisuutta ja valinnaisuutta, toisin kuin Opetushallituksen määräys koulutuksen perusteista, jossa kaikille yhteisenä eli pakollisena koulutuksen osana ovat opiskelijan Opiskelu- ja urasuunnittelutaidot. Kannatamme tämän eroavaisuuden poistamiseksi pykälän 3 momenttiin lisättäväksi esitettävää tarkennusta siitä, että tutkintokoulutukseen valmentava koulutus muodostuisi pakollisista ja valinnaisista koulutuksen osista.

13 §. Opiskelijan yksilölliset valinnat

Voimassa olevan 2 momentin mukaan koulutuksen järjestäjä vastaa siitä, että opiskelijalla on mahdollisuus yksilöllisiin valintoihin. Koulutuksen järjestäjän tulee tarjota opiskelijalle mahdollisuus suorittaa koulutuksen perusteiden mukaisia osia tarvittaessa yhteistyössä 7 §:ssä tarkoitettujen tahojen kanssa.

Voimassa olevan lain perusteluissa todetaan, että lähtökohtaisesti koulutuksen järjestäjän tulisi tarjota opiskelijan suoritettavaksi kaikkia koulutuksen perusteiden mukaisia osia (HE 173/2020 vp, s. 203).

Pidämme 2 momenttiin tehtäväksi ehdotettua lisäystä tarpeellisena sen varmistamiseksi, että kaikille kyseiseen koulutukseen otetuille opiskelijoille voitaisiin taata tosiasiallinen mahdollisuus suorittaa kaikkia koulutuksen osia omien tavoitteidensa ja tarpeidensa mukaisesti, eli halutessaan korottaa perusopetuksen arvosanoja tai suorittaa lukion tai ammatillisen koulutuksen opintoja kyseisen koulutuksen aikana.

Kuten lakiesityksessä todetaan, sekä koulutuksen järjestäjien yhteistyö muiden toimijoiden kanssa että opiskelijoiden mahdollisuudet suorittaa koulutuksen eri osia vaihtelevat tällä hetkellä alueellisesti.

Esitetty muutos yhdenvertaistaisi kyseiseen koulutukseen otettujen opiskelijoiden asemaa suorittaa kaikkia tarvitsemiansa koulutuksen osia perusteissa ilmoitetun enimmäismäärän verran.

26 §. Perusopetuslain, lukiolain ja ammatillisesta koulutuksesta annetun lain soveltaminen

Säännöksessä säädetään perusopetuslain, lukiolain ja ammatillisesta koulutuksesta annetun lain soveltamisesta tutkintokoulutukseen valmentavassa koulutuksessa.

Tällä hetkellä tutkintokoulutukseen valmentavaa koulutusta koskeva laki ei velvoita koulutuksen järjestäjiä laatimaan kyseisen koulutuksen osalta järjestyssääntöjä. Lakiesityksessä ne ehdotetaan

Electronically signed / Sähköisesti allekirjoitettu / Elektroniskt signerats / Elektronisk signert / Elektronisk underskrevet
https://sign.visma.net/fi/document-check/f2a9a0e8-12ab-4edf-8a7d-5d64b94a87ee
visma sign
www.vismasign.com

lisättäväksi käsillä olevan pykälän 1 momenttiin, em. lakien mukaan sovellettuna.

Pidämme ehdotusta järjestyssääntöjen lisäämisestä kannatettavana. Niiden avulla voidaan edistää oppilaitosten sisäistä järjestystä, opiskelun esteetöntä sujumista ja oppilaitosyhteisön turvallisuutta ja viihtyisyyttä.

Perusopetuslain 36 d §:n 1 momentissa säädettyä puhelimen tai muun mobiililaitteen haltuunottoa ei esitetä sovellettavaksi tutkintokoulutukseen valmentavassa koulutuksessa. Lakiin lisättäväksi ehdotettujen järjestyssääntöjen avulla voitaneen kuitenkin vain osaksi selkeyttää työrauhan varmistamiseen liittyviä käytäntöjä mm. niiden järjestäjien oppilaitoksissa, joissa valmentavan koulutuksen opiskelijat suorittavat opintojaan yhteisissä ryhmissä aikuisten perusopetuksen opiskelijoiden kanssa.

Huomioita perusopetuslakiin, ammatillisesta koulutuksesta annettuun lakiin ja lukiolakiin liittyvistä muutosehdotuksista

Perusopetuslain 46 §. Aikuisten perusopetus

Perusopetuslain 46 §:n 1 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi maininta oppivelvollisuuslain 5 §:n 1 momentin tarkoittamista opiskelijoista eli oppivelvollisista, jotka ovat suorittaneet perusopetuksen oppimäärän tai sitä vastaavat opinnot mutta joilta puuttuu perusopetuksen jälkeisen koulutuksen suorittamiseksi riittävä suomen tai ruotsin kielen taito.

Koska perusopetuslain nykyisessä 46 §:ssä ei erikseen mainita oppivelvollisuuslain 5 §:n 1 momentissa tarkoitettuja opiskelijoita, on käytännössä ollut epäselvyyttä siitä, pidetäänkö näitä opiskelijoita varsinaisina, 46 §:n 1 momentin tarkoittamina opiskelijoina vai 2 momentin tarkoittamina aineopiskelijoina. Epäselvyyttä on myös ollut sen suhteen, voidaanko näiltä opiskelijoilta periä maksuja.

Lain soveltamiskäytännössä on pitkään katsottu, että oppivelvollisuutta ei voi suorittaa pelkästään aineopintoina vaan oppivelvollisuuskoulutus on lähtökohtaisesti päätoimista.

Pidämme esitettyä ehdotusta hyvin kannatettavana. Tehtävällä lisäyksellä poistettaisiin kyseistä opiskelijaryhmää koskenut epäselvyys ja heille turvattaisiin tarvittavat kieliopinnot ja niiden maksuttomuus sekä myös muut opintososiaaliset edut.

Esitetty muutos vahvistaisi kyseisen ryhmän sivistyksellisiä oikeuksia, opintopolkuja ja yhdenvertaisuutta, erityisesti myöhään maahan muuttaneiden osalta.

Lukiolaki 22 §. Opiskelijaksi ottamisen perusteet

Pykälän 1 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että siinä säädettäisiin lisäksi velvollisuudesta ottaa oppivelvolliset hakijat ensisijaisesti opiskelijoiksi nuorille tarkoitettuun lukiokoulutukseen valtakunnallisia hakumenettelyjä käytettäessä. Kyseisellä muutoksella toteutettaisiin oppivelvollisuuslain lähtökohtaa siitä, että jokaiselle oppivelvolliselle voidaan varmistaa opiskelupaikka. Muutoksella turvattaisiin perustuslain 16 §:ssä säädettyjä sivistyksellisiä oikeuksia.

Pidämme ehdotettua lisäystä kannatettavana. Hyvänä pidämme myös lakiesitykseen tuotua täsmennystä siitä, että kyseinen muutos ei koskisi aikuisten oppimäärän mukaista lukiokoulutusta.

Oppivelvollisten ottamista aikuisille tarkoitettuun lukiokoulutukseen koskeva ko. säännöksen 4

Electronically signed / Sähköisesti allekirjoitettu / Elektroniskt signerats / Elektronisk signert / Elektronisk underskrevet
https://sign.visma.net/fi/document-check/f2a9a0e8-12ab-4edf-8a7d-5d64b94a87ee
visma sign
www.vismasign.com

momentti on yksiselitteisen selkeä. Nuorten lukiokoulutuksen osalta emme kuitenkaan osaa arvioida sitä, kuinka moni oppivelvollisuusiän ohittanut voisi jäädä ehdotetun säännösmuutoksen vuoksi vaille lukion opiskelupaikkaa kunnissa, joissa ei nuorisolukion ohella ole aikuisten oppimäärää järjestävää aikuislukiota tai aikuislinjaa.

Yhdistyksemme ehdotus muutostarpeista perusopetuslain 46 §:ään (aikuisten perusopetus)

Yhdistyksemme edustajat ovat käyneet kuluvan vuoden aikana alustavasti keskustelua Opetushallituksen ja OKM:n kanssa perusopetuslain 46 §:ään ehdotettavasta lisäyksestä, jota aikuisten perusopetuksen järjestäjät pitäisivät turvallisuutta oppilaitoksissamme oleellisesti parantavana toimenpiteenä.

Kuten lakiesityksessä todetaan, oppivelvollisten määrä on viime vuosina kasvanut aikuisten perusopetuksessa. Tästä syystä olisi tärkeää, että perusopetuslain 36 §:ssä sekä 36 a–i §:issä kuvatut oppivelvollisia koskevat turvaamistoimet koskisivat soveltuvin osin myös aikuisten perusopetusta. Kyseisten turvaamistoimien puuttumisen on voitu todeta selvästi vaikeuttavan oppilaitoksissamme turvallisen opiskelu- ja työympäristön järjestämistä ja opiskelijoiden yhdenvertaista kohtelua esim. väkivaltatilanteiden yhteydessä.

Käytännössä turvaamistoimien ulottaminen myös aikuisten perusopetukseen edellyttänee yhden valmistellun lisäyksen (36 §:n turvaamistoimia koskevat osat) tekemistä perusopetuslain 46 §:ssä esitettyihin aikuisten perusopetusta koskeviin säännöksiin. Toivomme, että asiaan voitaisiin palata pikaisesti tulevassa lainsäädäntötyössä.

Helsingissä, 19.10.2026

Mauri Ronimus
Puheenjohtaja
Aikuislukioliitto ry

Electronically signed / Sähköisesti allekirjoitettu / Elektroniskt signerats / Elektronisk signert / Elektronisk underskrevet
https://sign.visma.net/fi/document-check/f2a9a0e8-12ab-4edf-8a7d-5d64b94a87ee
visma sign
www.vismasign.com

SIGNATURES **ALLEKIRJOITUKSET** **UNDERSKRIFTER** **SIGNATURER** **UNDERSKRIFTER**

This document contains 5 pages before this page
Dokumentet inneholder 5 sider før denne siden
Tämä asiakirja sisältää 5 sivua ennen tätä sivua
Dette dokument indeholder 5 sider før denne side
Detta dokument innehåller 5 sidor före denna sida

MAURI TAPIO RONIMUS
Aikuislukioliitto ry, FI16251728, Laivurinkatu 3, 00150, Helsinki
0ef6e78d-dfc0-459b-a055-853ac7be2a8c - 2026-10-19 11:58:03 UTC +03:00
BankID / MobileID - 969115b0-8833-431e-86c8-dc63559c8aa7 - FI
Representative - Nimenkirjoitusoikeus - Firmateckningsrätt - Representant - Repræsentant

authority to sign	asemavaltuutus	ställningsfullmakt	autoritet til å signere	myndighed til at underskrive
representative	nimenkirjoitusoikeus	firmateckningsrätt	representant	repræsentant
custodial	huoltaja/edunvalvoja	förvaltare	foresatte/verge	frihedsberøvende

Electronically signed / Sähköisesti allekirjoitettu / Elektroniskt signerats / Elektronisk signert / Elektronisk underskrevet
https://sign.visma.net/fi/document-check/f2a9a0e8-12ab-4edf-8a7d-5d64b94a87ee
visma sign
www.vismasign.com